४३५/१/१८८०

२३३०

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४३५/१/१८८० (४४३)

ग्रंथ नाम ज्ञानसागर

विषय म० वेदांत

"Joint project of the Rajwade Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai."

1

(1)

॥ ज्ञान सागर प्रारंभः ॥

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

ता० श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुदेवदत्तप्रसं दे०
१ न ॥ अप्रमेयत्रयातीतनिर्मलज्ञानमूर्तये ॥ मनोगिरांविदू
रायदक्षिणामूर्तयेनमः ॥ १ ॥ प्रथमनमनदत्तासिध्यअन
(2) न्यभावे ॥ करुनिविनविदे भावे ढसीमेमघावे ॥ अभयवर
दमाथाहातठेवानिताशी ॥ स्वपदिमिरविमानेसर्वसौख्या
धिकारी ॥ २ ॥ नमोआदिगुरुपरात्पर ॥ स्वयंप्रभुसाकारनिरा १
कार ॥ श्रीपीआपगणेश्वर ॥ क्रीडाकरीस्वानंदे ॥ १ ॥ परम

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

थेंभपंचविचार ॥ पूर्णकळावासाचार ॥ हृदई धरूनि आदर ॥
जगदोदर वंदिला ॥ २ ॥ सप्रेमे गुरु माउली ॥ महाभारती
पान्हावली ॥ चित्स्फूर्ति स्फुरली ॥ सहज चालिली ग्रंथरच
ना ॥ ३ ॥ ब्रह्मी आस्तिक्य शुद्ध स्थिति ॥ तो परमार्थ श्रुति
संमत्ति ॥ ब्रह्मविलास न पंच व्यक्ति ॥ जाण निगुति सुवि
चारे ॥ ४ ॥ परमार्थ ब्रह्म परात्पर ॥ कैसें जाणावें अगोचर ॥
या आक्षेपाचे उत्तर ॥ हृदय विहारदे तसे ॥ ५ ॥ स्फूर्ता आ

(3)

त्रा० २

पणाते जाणसी ॥ स्वतंत्रता नाहि कवणासी ॥ वर्तवी स्वसा २०१
मर्थ्ये जगासी ॥ सुखदुःखासी भोगवी ॥ ६ ॥ सुख माने सर्व
जना ॥ दुःख कोणा हि आवडेना ॥ परि न सुटे भोगिल्याविना
शासन अनुमाना शास्त्याते ॥ ७ ॥ शास्ता अलक्ष अगोचर
कवणा न कळे तयाचा विचार ॥ सत्तामात्रत्वे निर्धार ॥ ऋषि
मुनिवर जाणती ॥ ८ ॥ वसंते वन शोभावे ॥ त्यावरून तया ३
ते जाणावे ॥ या सामर्थ्यातीत त्यासि वळखावे ॥ न घडे आघवें

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(3A)

अरूपत्वे॥९॥शुद्धआत्मत्वेअकर्ता॥तोविनिजसामर्थ्ये
कर्ता॥उत्तमपुरुषईश्वरवार्ता॥येकपदार्थाविशेषणे॥१०
सामर्थ्येआणिसामर्थ्यवान॥विचारेजाणतीमात्रस्कुज्ञ॥
रत्नकीळआणिरत्न॥तोविभिन्नाभिन्नशक्तशक्ति॥११॥
एवंशक्तशक्तियुक्तसहजस्थिति॥नित्यईक्षणनिजसंप
त्ती॥आपुलीआपणास्मृति॥स्मृतिविस्मृतिवीणअसे
१२॥जोप्राणाचाहिप्राण॥नयनाचाहिनयन॥तोपरमार्थ

(५)

ना० पुरातन ॥ विश्वाधिष्ठानक्षमत्वे ॥ १३ ॥ इति नमनस्तुक्षस्थि अ० १
३ तिरूप परमार्थकथनोन्नाम प्रथमरेषायां समाप्तः ॥ १ ॥ श्रीगुरु
दत्त ॥ आतां प्रपंच प्रकार ॥ जो दृष्टीगोचर ॥ ऐसा कुरनिर्विचा
र ॥ शोधाल अंतर आपुलें ॥ १ ॥ प्रपंचलक्षणि जे द्वैत भान ॥ व्यक्त
अव्यक्ति भिन्न भिन्न ॥ मीमांसक अनुसंधान ॥ येकदेशि लेखु
रतसे ॥ २ ॥ अहो अखंड ब्रह्म अद्वैती ॥ कैसी द्वैताची उत्पत्ति ३
जाह्लीतयाचीगति ॥ यथानियुक्ति विवरावी ॥ ३ ॥ यदर्थी अ

(5A)

नेकमत्तांतरे ॥ उपक्रम बोलती विस्तारे ॥ खंडण मंडण शास्त्रा
धारे ॥ निजअहंकारे स्थापिति ॥ ४ ॥ येक ह्मणति द्वैत खरे ॥
अनेक जीव जगदाकारे ॥ स्वतंत्र अनादि गोचरें ॥ भूतें प्रत्यक्ष
वर्तति ॥ ५ ॥ परी द्वैत खरे ह्मणता ॥ सिध्ध होइल भिन्न सत्ता
जीवालागी स्वतंत्रता ॥ हे तो तत्वतां न दिसे कि ॥ ६ ॥ यासि अ
नादि ह्मणावे ॥ तरि कदा हि नाज्ञान संभवे ॥ जीव ब्रह्मी मिळा
ले आणि मिळावे ॥ हे आघवे न घडे कि ॥ ७ ॥ संन्यासादिक सा

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5)

स्वा॰ ४ धन ॥ वेदशास्त्रोक्त प्रतिपादन ॥ ब्रह्मविद ब्रह्मैव भवति म्ह रे॰२
णोन ॥ उपनिषद प्रमाण प्रत्यक्ष ॥ ९ ॥ यालागी अनादि जीवन
कृति ॥ जाणो नियेर दुजे बोलती ॥ जीव उपाधिस्त व भासती ॥
प्रतिबिंब रिति वोलखा ॥ १० ॥ यासि एक उत्तर ॥ ब्रह्मी नाहिं
बिंबाकार ॥ तेथे प्रतिबिंब प्रकार ॥ न घडे निर्धार पाहता ॥
१० ॥ बिंबाहून रिक्त देश ॥ त्यांत स्वच्छोदक उपाधि लेश ॥ ४
पाहाता पाहाणे हे अशेष ॥ पूर्णब्रह्मीन संभवे ॥ ११ ॥ उपा

(5A)

धि ह्मणिजे धर्म ।। तयाचा धर्मी कोण ते वर्म ।। न कळे कांहि
हे कर्म ।। कैसे होय जगाचे ।। १२ ।। येक त्रिउपाधि द्विविधा ।।
मायाअविद्या प्रसिद्ध ।। याचा धर्मी जीवेश्वर शुद्ध ।। द्विवि
धरूप चैतन्य ।। १३ ।। जीवेश्वराची उपाधी ।। हे तो न माने वि
बुद्धि ।। उपाधिपूर्वी जीवेश्वर सिद्धि ।। कैसी होइल तिये
वीण ।। १४ ।। उपाधिपासूनि जीवेश्वर ।। जाहले ह्मणतां अ
विचार ।। जे उपाधिसि ब्रह्माधार ।। होउ पाहे ते न घडे वि ।। १५ ।।

(६)

शो० ब्रह्म निरुपाधि निर्मळ॥ शुद्धचैतन्यचि केवळ॥ उपाधीम २०२
५ लिनअज्ञानकेवळ॥ बोलणेंटवाळतज्ज्ञन्य॥१६॥ एवं
उपाधीसआश्रय॥ जीवेश्वरब्रह्मत्रय॥ धर्मीनकळतिनि
श्चय॥ सप्रयुक्तजालासी॥१७॥ धर्मीवांचूनि धर्मासी॥ अ
सणेंनघडेसाचें॥ ह्मणोनि याउपाधिचें॥ वृथाविवरणकां
सया॥१८॥ येकह्मणतिब्रह्मशक्तिमाया॥ तेंबोलणेंचि ५
गेलेंवांया॥ ब्रह्मशक्तिनासावया॥ नयेआयाकदापि १९

(6A)

ज्ञानियाची माया मेली ॥ ह्मणो निर्मुक्ति तया जाली ॥ नना
सें तरि उध्दरली ॥ साधुवृंदें जैसेनि ॥ २० ॥ ज्ञानाभ्यासें मा
यानासे ॥ यास्तव अज्ञान सें भवे तियेस ॥ जन्यत्व मानिता
दि कारणास ॥ वावनैसें कोरें [illegible] ॥ २१ ॥ अंधःकारासि कारण
सूर्य नोहे विश्वापण ॥ तें विश्वात्मा सच्चिदानंद घन ॥ माये
सि कारण न घडे जि ॥ २२ ॥ यालागी जन्यत्व आणि अजन्यता ॥
माये सि नाहि निनतत्वता ॥ जन्याजन्य रूप माया ह्मणता ॥ विषा

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(७)

स्वा० अमृतायेकल्पनये ॥२३॥ नाशिवंतमायाब्रह्मशक्ति ॥ हे रे०२
६ बोलणेनयेयुक्ति ॥ अजन्यजन्यातीतप्रसक्ति ॥ अभिव्य
क्तिनसेचिहे ॥२४॥ आलागेलारेबागुल ॥ हेवाच्यारंभण
वावबोल ॥ नित्यशुद्धचैतन्यअबोल ॥ त्यासिहाझोलके
विलागे ॥२५॥ इतिप्रसं[illegible]विचारांतरगत उपाधिखंडणो
नाम द्वितीयरेषायां समाप्तः ॥२॥ श्रीदत्तप्रसंन ॥ तरिज ६
गदाकारप्रकार ॥ कैसाजालाहाविचार ॥ ऐकायथायुक्तसा

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(7A)

वार॥अद्वैतवेदाधारयथार्थजो॥१॥एकोहंबहुधाजाता
इत्यादिश्रुतिस्मृतिसंमता॥बोलतसेभगवद्गीता॥मत्तः
परतरंनान्यदिति॥२॥योगवासिष्ठरामायणी॥आद्यकवि
वाल्मिकवाणी॥अद्वैतविद्धलासमिरवणी॥वदलीनि
र्वाणीप्रसादिक॥३॥अथयोगवासिष्ठ॥विश्वंविचिविला
सोयंवित्कधाब्धिरुदेतिवै॥लीयतेचपुनस्तस्मिन्म
ध्येकथमसन्मयः॥१॥टीका॥ब्रह्मसमुद्रीविश्वलहरी

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai."

(४)

ज्ञा० उठत्ति निमत्तित दांतरी ॥ उपाधि वायुचीशा हरी ॥ न लगता २०३

७ त्वां दोलायमानत्वे ॥ ४ ॥ आणीक हि प्रमाणे असावी ॥ तरि

ग्रंथांतरी शोधावी ॥ हे स्वानुभवामृत चवी ॥ बोलेन आघवी

गुरुकृपे ॥ ५ ॥ असद्‍ जड दुःख निरसावे ॥ मग सच्चित्सुख

प्रतिपादावे ॥ ऐसें नाहि हे स्वभावें ॥ स्वयें निर्द्वंद्व सच्चिदा

नंद ॥ ६ ॥ नित्यसदत्वे आपण ॥ सत्तामात्र निरंजन ॥ आस्ति ७

क्यभाव रूप पूर्ण ॥ जडवर्जन पदार्थी ॥ ७ ॥ स्थूळ पार्थिव

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(8A)

सदृशक्ति॥ ऐक्यविच्छक्तिची युक्ति॥ ज्ञानबळक्रियाशक्ति
नानाव्यक्तितेजरूप ॥ ८॥ जातिगुणधर्मकर्म॥ हे विच्छक्ति
चे विवर्म॥ विधिनिषेधधर्माधर्म॥ प्रवृत्तिनिवृत्तिजाणीव
९॥ आनंदशक्तिस्वयमेव॥ सर्वसुखरूपस्वभाव॥ नेणेरं
कअणिराव॥ नित्यस्वानंदप्रियत्वे॥ १०॥ एवं सच्चिदानंद
स्वरूप॥ परब्रह्मरूपारूप॥ आविर्भावतिरोभावअमुप॥
विश्वरूपविलसेहे॥ ११॥ आहोशक्तिनोविशिव॥ शिववि

Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(९)

स्वा०
८

शक्ति सावेव ॥ अनादि स्वयंभ ऐक्य भाव ॥ गुरुकृपानुभव अ० ३
परिपूर्ण ॥ १२ ॥ शक्तशक्ति स्पंदें ॥ पूर्णब्रह्म एकानंदें ॥ वि
लसे आपआपणी स्वछंदें ॥ लीला विनोदें करितसे ॥ १३ ॥ प
वाळ वेली पत्र मूळ ॥ आदि अंतीं सर्व प्रवाळ ॥ विस्तारली प
रि केवळ ॥ येकरूपी एकलें ॥ १४ ॥ रत्नआणि रत्नकीळ ॥ परि
ते रत्नचि केवळ ॥ तैसें परब्रह्म निर्मळ ॥ विलसे सकळ विश्व ८
रूप ॥ १५ ॥ जैसें रत्नाचे चमकणे ॥ तैसें विश्वाचे होणेजाणे ॥ स

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(9A)

हजस्वभावें चैतन्य ॥ लीलानूतन प्रतिक्षणी ॥ १६ ॥ फणेंद्र आ
पुल्या फणा ॥ लोपवी प्रगटवी क्षणक्षणा ॥ तें विश्व अनंत ब्रह्मलो
उरचना ॥ सहजभावना परब्रह्मी ॥ १७ ॥ विश्वीं उपजले आ
णि मेले ॥ ते काय नाशिवंत जाले ॥ अखंड चैतन्य संचले ॥ पू
र्ण भरले पूर्णत्वें ॥ १८ ॥ भरती आणि वोहट ॥ नाहिं सागरी
न फांतोटा हाचि ठिलास गोमटा ॥ येक द्रष्टा दृश्य दृष्टी ॥ १९
दर्शन आणि अदर्शन ॥ तें चि जाणा जननमरण ॥ झांकिले उ

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(१०७)

ज्ञा० घडिलेनयन ॥ परिनाद्रा भानकरु हिनसे ॥ २० ॥ हाविन्मयद २०३

९ ष्टी स्रष्टिपक्ष ॥ लक्षीलक्षा अलक्षलक्ष ॥ गुरुकृपासुदक्ष ॥

होयजेअध्यक्षस्वानुभवा ॥ २१ ॥ इति प्रपंचोपक्रमांतरगत चि

न्मयदृष्टिस्रष्टिपक्षकथनो नाम तृतीयरेपायां समाप्तः ॥ ३ ॥ श्री ॥

श्रीगुरुदत्तप्रसंन ॥ आपुल्या अनंत ऐश्वर्याचा भोग ॥ व्यक्तेवी

कृति विना न घडे सांग ॥ यालागी निःसंग संग ॥ होयजेअव्यंग ९

व्यक्ताव्यक्त ॥ १ ॥ ब्रह्मी ब्रह्मत्वे नित्य ईक्षण ॥ स्थितिरूप जाले

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(10A)

आपण ॥ सकळ विलास परि भोगावसान ॥ न घडे ह्मणोन
अच्छुत होय ॥ २ ॥ ज्ञानमय भोग जाला ॥ तरि स्पर्शज भोगा
वाचूनि त्याला ॥ भोग परि अवसान योग्यतेला ॥ अकार धरि
ला पाहिजे ॥ ३ ॥ आकृति वाचून स्पर्शज भोग ॥ सर्वथा न घडे
सांग ॥ ह्मणोनि नाना आकृति धरूनि श्रीरंग ॥ भोक्ता भोगणे
भोग आपण जाहला ॥ ४ ॥ इति कुलकं ॥ व्यक्त कावयासी यु
क्ति ॥ अगाध ब्रह्मैक्य विच्छक्ति ॥ अनंत शक्ति निबंध जाली

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com